

Каталог - 2018

**ХАРКІВСЬКИЙ
ОСІННІЙ МАРАФОН
ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. Сковороди
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені А. С. МАКАРЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПСИХОЛОГІВ ХАРКОВА
МІЖРЕГІОНАЛЬНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ СИМВОЛДРАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНА АСОЦІАЦІЯ
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЦЕНТР ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ РОЗВИТКУ «ЛАДО»

*З нагоди 110-річного ювілею Л.І. Божович (1908-1981),
115-ї річниці з дня народження П.І. Зінченка (1903-1969)
та О.М. Леонтьєва (1903-1979)*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Каталог психотехнологій; тези доповідей)

27 жовтня 2018 року

Харків – 2018

УДК 159.9.07
ББК 88

Рецензенти:

Кузнєцов Марат Амірович, доктор психологічних наук, професор кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Панок Віталій Григорович, психологічних наук, професор, директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи

Романовський Олександр Георгійович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного технічного університету «ХПІ»

*Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
протокол № 7 від 25.10.2018 року*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 27 жовтня 2018 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2018. 304 с.

ISBN 978-617-7645-34-3

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції «**ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**», метою якої було висвітлення в рамках профорієнтації та просвітництва новітніх розробок у галузі психотехнологій, представлених на теренах України.

Перша частина збірника містить **Каталог психотехнологій** новітніх авторських розробок розвивальних, психокорекційних, діагностичних, тренінгових програм, методик, технік тощо, інформація про які подана у вигляді анотацій.

У другій частині розміщено тези доповідей, які містять результати науково-практичних розробок учасників конференції.

Матеріали конференції віддзеркалюють результати сучасних досліджень у галузях теоретичної та прикладної психології.

Для науковців, викладачів, аспірантів та магістрантів, студентів гуманітарних спеціальностей, практичних психологів, вихователів, соціальних та медичних працівників.

Матеріали друкуються в авторському варіанті з правками редакції.

ISBN 978-617-7645-34-3

УДК 159.9.07
ББК 88

© ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2018

© Колектив авторів, 2018

© Сльчанінова Т.М. (оформлення, Ψ-емблема), 2018

© Фоменко К.І. (обкладинка), 2018

особистості дитини та системи ставлень у сім'ї	231
Павлик О.М., Маренич Г.В. Ступінь конструктивності стратегій подолання стресових ситуацій юних тхеквондистів	233
Панасенко Е.А. Психологічний супровід дитини дошкільного віку з проявами агресивності	236
Панов М.С. Психологічні основи дезадаптації та реадаптації сучасної особистості ..	244
Підчасов Є.В., Галушко С.М. Термінологічний аналіз поняття «прив'язаність» як соціально-психологічної категорії	246
Підчасов Є.В., Зіза Є.О. Особливості готовності сучасної студентської молоді до створення сім'ї у юнацькому віці	250
Поденко А.В., Кутузова О.В. Професійна самоактуалізація студентів-психологів....	254
Постельник М.В. Взаємозв'язок самосвідомості підлітків з рівнем їх адаптації.....	255
Романовська О.О. Рекомендації щодо формування креативності у майбутніх психологів у закладах вищої освіти	257
Саврасов М.В. Теоретико-методологічні передумови дослідження креативності суб'єкта навчально-виховного процесу ВНЗ	261
Сапельнікова Т.С., Павленко Ю.В. Дослідження особистісних факторів розвитку мотивації до навчання у студентів психологів.....	264
Скрипник Н.Г. Ціннісні орієнтації майбутніх практичних психологів	268
Соколова В.В. Нейролінгвістичне програмування та його роль у рекламі	270
Соколова І.М., Колчигіна А.В. Психологічні проблеми особистісної самореалізації сучасної молоді.....	273
Соколова С.М. Особливості психічного супроводу та підтримки людей з залежними формами поведінки (з хімічними залежностями)	274
Стуліка О.Б. Соціальна компетентність класного керівника як умова ефективної реалізації професійної діяльності.....	275
Туріщева Л.В., Ткаченко І.В. Створення «живих картин» як засіб розвитку естетичного сприйняття у молодших школярів з особливими освітніми потребами...	277
Трушик О.В. Готовність педагогічних працівників та психологів до сприйняття розмаїття в умовах інклюзивного навчання	280
Удовенко М.В. Гендерные различия в вербальном поведении респондентов молодого возраста на слово-стимул «юмор»	281
Чепелєва Н.І., Підчасов Є.В. Психолого-педагогічні засади впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес закладів освіти	283
Шашенков Д.М., Кондрацька Л.В. Шляхи подолання психологічного стресу	286
Шовкова О.Д. Проблема ілюзії мислення в метакогнітивному моніторингу навчальної діяльності студентів ЗВО	288
Щербунова Ю.О. Емоційні стани студентів у ситуації іспиту	289
Яковенко Н.О. Особливості схильності до ризику у студентів з різним рівнем психосоматичної компетентності	290
Яланська С. П. Програма розвитку творчої компетентності майбутніх педагогів.....	291
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	295

стереотипний. Для описання концепта «юмор» жінчини використовували переважно оцінково-оценочні визначення, чоловічини ж навпроти – перцептивні. Можна утверждати, що відповіді респондентів жіночого статю несуть більш емоційний характер, в той час як форми мовного поведіння чоловіків можна інтерпретувати як емоційно-нейтральні. Аналіз єдиничних реакцій підтверджує цю гіпотезу, а також те, що серед реакцій жінок переважають метафори. По результатам порівняльного аналізу найбільш часто експліцируємих в жіночому і чоловічому асоціативному словнику універсальних реакцій не було виявлено помітних відмінностей. Відмінності спостерігаються тільки в порядку асоціативного ряду. Порівняльний аналіз унікальних асоціатив дає можливість виділити найбільш значимі з позиції статю асоціати, до таких належать: «політика», «тупий», «чуттєвий», «ігра» - у чоловіків, «настрій», «теплота», «цирк», «глухість» - у жінок.

Слід зауважити, що серед реакцій як у чоловіків, так і у жінок зустрічаються реакції з від'ємною коннотацією, В цілому ж в стосунку респондентів до стимулу «юмор» переважає емоційно-позитивна оцінка.

Чепелєва Н.І., Підчасов Є.В.

*Еаціональний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАОСВІТИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

У сучасному суспільстві більш частину інформації людина отримує за допомогою як традиційних (друкованих видань, радіо, кіно, телебачення), так і новітніх засобів масової комунікації з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (комп'ютерно опосередкованого спілкування, Інтернет, мобільної телефонії), стрімкий розвиток останніх потребує підготовки особистості до вмілого, а головне безпечного користування ними. Адже в епоху Інтернету, коли знання всього світу здаються доступними, ніхто не може контролювати потік інформації до аудиторії. І тут разом зі свободою слова приходить всюдозволеність, неякісна медіапродукція. Наслідком цього в Україні постало гостре питання розвитку медіаосвіти, яка дасть знання про механізми маніпулювання психікою людини, що дозволять протистояти незаконним вторгненням в особистість, способи захисту себе. Не можна просто забороняти ту чи іншу інформацію. Потрібно вчити і дітей, і дорослих медіаграмотно опрацьовувати інформацію. Адже якщо не можна змінити медіа, треба змінити їхню аудиторію.

На взаємодію з різноманітними медіа (телебачення, Інтернет, кіно,

преса, радіо) припадає вагома частка вільного часу громадян, чим зумовлюється значний вплив медійних засобів на всі верстви населення, передусім на дітей і молодь. Будучи активними користувачами різних медіа, школярі, однак, не завжди розуміють справжній зміст повідомлення, мотиви і механізми його створення, можуть свідомо уникати необхідних, але складних освітніх програм.

Саме впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес і дошкільних, і позашкільних, і загальноосвітніх навчальних закладів України сприятиме розв'язанню проблеми підготовки людини до спілкування із засобами масової комунікації під час соціалізації, а це у свою чергу дозволить, по-перше, захистити дітей від потенційно шкідливих ефектів медіа, по-друге, виховати споживача медіа, котрий міг би ефективно задовольняти свої інтереси, використовуючи їх.

Термін «медіа» (від лат. «media» - засіб) використовується в сучасному світі як аналог поняття засобів масової інформації та комунікації, куди входять друк, малюнок, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, включаючи Інтернет. При цьому електронні медіа розглядаються як комплексний засіб освоєння людиною навколишнього світу (в його соціальних, моральних, психологічних, художніх, інтелектуальних аспектах).

У багатьох країнах світу вже з початку 50-х років ХХ століття надавалася велика увага розвитку медіаграмотності, щоб підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, аналізу її, усвідомлення наслідків її дії на психіку, опановувати засоби спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. Розроблена термінологія медіа, сформульовано поняття «медіаосвіта».

Ключові аспекти й концепції медіаосвіти були обґрунтовані в роботах видатних британських учених-медіапедагогів К. Безелгет, Е. Харта, Дж. Баукера і позначені як «мова медіа», «категорія медіа», «агентства медіа», «технології медіа», «аудиторія медіа», «сприйняття зображення/репрезентація медіа». У різні роки проблемі медіаосвіти були присвячені дослідження Л. Баженової, О. Баранова, О. Бондаренко, І. Вайсфельда, Л. Зазнобіної, І. Льовшиної, Ю. Лотмана, С. Пензіна, Г. Полічко, А. Спічкина, Ю. Усова, О. Федорова, А. Шарікова та інших медіапедагогів Росії.

Схвалення Концепції впровадження медіаосвіти в Україні постановою Президії Національної академії педагогічних наук України від 20 травня 2010 року (протокол № 1-7/6-150) свідчить про те, що медіаосвіта визнана важливою складовою модернізації освіти. Реалізація вищезазначеної Концепції потребує комплексного підходу до створення в Україні ефективної системи медіаосвіти, ураховуючи, що в Україні вона досі залишається фрагментарною, здійснюється переважно стихійно з ініціативи

ентузіастів, педагогів-новаторів за явного браку інтеграції цих зусиль в ефективну освітню систему

У цих умовах загальна середня освіта України, як найтриваліша і обов'язкова складова безперервної освіти, вимагає радикальних змін та модернізацій. Сучасна загальноосвітня школа функціонує в особливих умовах, специфіку яких багато в чому визначає глобальний процес інформатизації суспільства, культури, освіти. Поліпшення якості освіти є необхідною умовою формування інформаційного суспільства та конкурентоспроможної економіки.

Масштаби впливу Інтернет-технологій та медіа на різні сфери життя зростають з кожним днем. Це ставить нові завдання перед освітньою системою, вимагає від людини не тільки знання сучасних технічних пристроїв передачі інформації та вміння з ними працювати, але й певного рівня критичного мислення, навичок самостійної роботи, творчих здібностей і т.ін. Особливу цінність набуває здатність орієнтуватися в єдиному освітньому просторі та особистому інформаційному полі. Інформатизація освіти передбачає перегляд традиційно сформованих систем, змісту і методів навчання в контексті використання різних медіазасобів. Вимагає подолання наявних перешкод: некомпетентності користувачів із питань медіаосвіти та відсутності науково-методичної бази щодо запровадження медіаосвіти в навчальні заклади.

Дослідження Л.С. Зазнобіної, А.А. Журіна, А.В. Федорова показують, що за допомогою засобів масової інформації підлітки не шукають знання, які їм «не додали в школі», – на перше місце виходить бажання розважитися. Однак багато медіа виконують навчальні, просвітницькі, виховні функції. До них належать, зокрема, телевізійні програми, Інтернет-сайти, присвячені викладанню шкільних дисциплін. Але цей освітній потенціал використовується недостатньо, його вплив на особистість стихійний і безсистемний.

Саме це зумовило напрямок нашого дослідження у відповідності до дослідно-експериментальної роботи на регіональному рівні за темою «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему навчально-виховної роботи навчальних закладів Харківської області» на 2013-2018 рр., наказ Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації від 22.11.2013 № 700 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи в Харківській області на базі загальноосвітніх навчальних закладів і надання їм статусу експериментальних навчальних закладів регіонального рівня» та програми експерименту, затвердженої на засіданні науково-методичної ради Харківської гімназії №6 «Маріїнська гімназія» (протокол № 4 від 24.11.2013).

Предмет дослідження: зміст і психолого-педагогічні технології використання мультимедійних засобів у навчально-виховному процесі, визначення їх впливу на становлення особистості.

Таким чином, потреба практичної реалізації основоположних засад Концепції впровадження медіаосвіти в Україні та подолання перешкод на шляху досягнення висунутих завдань зумовлює доцільність створення програми освітньо-експериментальної роботи з упровадження медіаосвіти, що дозволить забезпечити всебічну підготовку дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування в них медіаобізнаності, медіаграмотності й медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

Шашенков Д. М., Кондрацька Л.В.

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, м. Харків

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТРЕСУ

В ХХІ столітті, незважаючи на високий щабель цивілізації та стрімкий технологічний розвиток, а інколи й через них, люди все частіше потрапляють в ситуації, які загрожують їх психічному здоров'ю. За даними Київського міжнародного інституту соціології, в 2015 році 64% українців опинилися в тяжких стресових ситуаціях, найбільш розповсюдженими є: важка хвороба близьких або їх смерть, відчуття безпорадності, важкі хвороби та операції, втрата роботи тощо. Темп і ритм життя, повсякденні конфліктні ситуації, нагромадження невирішених проблем та багато інших буденних ситуацій також можуть призвести до психічного перенапруження, крайньою формою прояву якого є стрес. Таким чином, пошук ефективних шляхів подолання стресового стану є особливо актуальною проблемою.

Питання стресу, його факторів, особливостей, впливу на особистість є темою наукових досліджень вітчизняних вчених-психологів, серед яких особливо слід відмітити наступних: В. І. Алещенко, М. І. Д'яченко, О. Г. Караяні, М. С. Корольчук, П. О. Корчемний, П. П. Криворучко, В. В. Сисоєв, В. В. Стасюк, О. О. Теличкін, Е. П. Утлік, М. Ф. Феденко, О. Ф. Хміляр тощо.

Основоположником поняття «стрес» є В. Б. Кеннон. Стрес – це певний емоційний стан, що зумовлений неочікуваною та напруженою ситуацією (І. І. Русинка, 2007).

Під стресом ми розуміємо: порушення спокою, що виникає усередині людини як реакція на певну ситуацію або діяльність, як зовнішню, так і внутрішню; напружений стан людини, що детермінований дією емоційно-негативних та екстремальних чинників зовнішнього середовища; реакцій організму на ненормальні ситуації.

Дослідники виділяють два основні види стресу: фізіологічний і психологічний. Психологічний стрес, в свою чергу, поділяється на три види: інформаційний, емоційний та комунікативний. Вчені також окремо розглядають професійний, бойовий, спортивний, травматичний, посттравматичний та інші види стресів.